

Cercetări în necropola getică de la Bugeac

Com. Ostrov, Jud. Constanța

În perioada 6—22 august 1979 am întreprins noi săpături sistematice în necropola getică de la Bugeac, punctul „Ghețarie”¹.

Cercetările au fost întreprinse într-o zonă situată la aproximativ 60—70 m nord-vest de grupul de 19 morminte cercetat în anii 1968—1969², anume în perimetrul în care în anul 1972 au fost semnalate noi descoperiri³, iar în 1977—1978 am efectuat alte săpături⁴.

Pentru cercetarea întregii zone, în vederea delimitării limitelor necropolei, am efectuat secțiuni paralele, între care am rezervat martori de 0,25 m, cercetați și aceștia ulterior. În anul 1979 am efectuat două secțiuni — S₁₆ (57×2 m) și S₁₇ (11,25×2,50 m). S-au descoperit 11 morminte getice de incinerare (numerele 70—80); toate au apărut în secțiunea S₁₆.

Mormîntul nr. 70 (fig. 1; 2/3), în urnă simplă, a fost descoperit la aproximativ 2 m spre sud-vest de mormîntul nr. 65, cercetat în anul 1978. Urna era situată între adîncimile de 0,25—0,48 m de la suprafața actuală a solului. Era reprezentată de un vas-castron lucrat la roată, cu fundul profilat, în interiorul căruia au fost depuși cîteva cărbuni mici și oase calcinate. Urna era acoperită complet de un castron lucrat cu mîna, așezat cu gura în jos, cu buza trasă puțin în interior și fundul plat.

Mormîntul nr. 71 (fig. 1), tot în urnă simplă, se afla la aproximativ 20 m est-nord-est de mormîntul anterior și la circa 2 m spre est de mormîntul nr. 67, descoperit în S₁₅, în anul 1978. Urna se afla între 0,45—0,70 m de la suprafața actuală a terenului. Era reprezentată de un vas tronconic, fragmentar, cu pereții groși, căruia îi lipsește partea superioară; prezenta apucători plate, orizontale. Conținutul urnei, reprezentat de oase calcinate, era acoperit cu o strachină cenușie lucrată la roată, așezată inițial cu gura în jos. Datorită presiunii pămîntului atît vasul-urnă cît și strachina-capac erau fisurate din vechime, din care cauză o parte

dintre oasele calcinate au curs în afară, către nord. În exterior, spre baza urnei, către sud, a fost depus un topor de fier, bipen, miniatural, la adîncimea de 0,68 m.

Mormîntul nr. 72 (fig. 1; 2/1), de asemenea în urnă simplă, se afla la numai 1 m spre est-sud-est de mormîntul nr. 70 și la circa 1,50 m către sud de mormîntul nr. 65.

Urna, situată între 0,23—0,31 m de la suprafață, era înclinată și spartă din vechime. Partea sa superioară era deranjată în mare parte, chiar deteriorată, de mormîntul nr. 73, situat în imediata apropiere și cu siguranță mai tirziu decît cel în discuție. Urna era acoperită cu un castron lucrat cu mîna, din care s-a recuperat doar un fragment.

Mormîntul nr. 73 (fig. 1; 2/1), în casetă de piatră, era situat în marginea de sud-est a mormîntului nr. 72. Urna și vasul ofrandă erau protejate pe toate laturile de bolovani sau lespezi de piatră, dintre care unele erau așezate în poziție verticală. Pietrele aveau partea superioară la adîncimea de 0,20—0,23 m de la suprafața terenului. Urna și vasul de ofrandă se aflau între adîncimile de 0,28—0,36 m de la nivelul actual. Urna reprezentată de un castron tronconic de mici dimensiuni, lucrat cu mîna, conținea în interior doar oase calcinate. Un alt castron lucrat tot cu mîna a fost depus ca ofrandă. Printre pietrele mormîntului s-a descoperit și o gresie de ascuțit, perforată la un capăt.

Mormîntul nr. 74 (fig. 1; 2/4), în urnă simplă, se află la aproximativ 3,50 m vest-sud-vest de mormîntul nr. 71 și la 1,50 m nord-est de mormîntul nr. 67, descoperit în 1978. Urna, reprezentată de un vas de tip clopot lucrat cu mîna, era prevăzută cu două apucători plate și alte două în formă de potcoavă. Era cuprinsă între adîncimile de 0,74—1,10 m de la suprafață. Conținutul urnei a fost acoperit cu un castron lucrat la roată, așezat cu gura în jos. În interior, printre oasele calcinate, s-au descoperit cîteva resturi de lemn maroniu incomplet carbo-

nizat, păstrate relativ bine datorită etanșeității aproape complete a urnei și a vasului capac.

Mormîntul nr. 75 (fig. 1 ; 2/6), dublu, cu „manta“ de bolovani, era la aproximativ 0,75 m sud—sud-vest de mormîntul nr. 70 și la 1,60 m spre vest de mormîntul nr. 73.

Între 0,25—0,85 m de la nivelul actual al terenului au fost așezate mai multe rînduri de pietre, care formau o așa-numită „manta“ circulară. Sînt bolovani de gresie locală nisipoasă, verzuie sau gălbuie, și de calcar. În partea de est a grupului compact de pietre se aflau trei bolovani, dintre care cel din mijloc era de mari dimensiuni. Cele două urne și vasele ofrandă se aflau în partea de vest—nord-vest a grupului masiv de pietre, fiind acoperite parțial de acestea.

Urna nr. 1, reprezentată de un vas-clopot, se afla între 1,05—1,40 m de la suprafața terenului. Conținutul, reprezentat numai de oase calcinate, era acoperit inițial cu un castron de mari dimensiuni, lucrat la roată, așezat cu gura în jos. Peste castron a fost așezată apoi, în aceeași poziție, o strachină cenușie lucrată tot la roată.

Urna nr. 2, așezată între adîncimile de 0,86—1,05 m, era acoperită de un alt vas-capac, așezat tot cu gura în jos. Între cele două urne era depusă ca ofrandă o cană cu toartă supraînălțată, acoperită parțial cu pietre. În partea de sud a urnei nr. 2 se afla un alt vas-ofrandă, tronconic, lucrat cu mîna. Acesta din urmă era acoperit în totalitate de pietrele mormîntului.

Mormîntul nr. 76 (fig. 1 ; 2/5), de asemenea dublu, era situat la circa 3,50 m spre nord-est de mormîntul nr. 73 și la 3,50 m est de mormîntul nr. 65. Acest mormînt a apărut în zona unui șanț efectuat de săteni în anul 1972⁵, dar care, nefiind săpat prea adînc, nu l-a afectat. La adîncimea de 0,33 m de la baza șanțului amintit și la aproximativ 0,60 m de la nivelul inițial al terenului, au apărut două lespezi de gresie nisipoasă, albă-verzuie, așezate vertical pe direcția nord-est—sud-vest. Cea mai mare, cu dimensiunile de 0,65×0,47×0,09 m, se afla între adîncimile de 0,60—1,14 m de la nivelul inițial al terenului, iar cea de a doua, de 0,33×0,18×0,60 m, se afla între adîncimile de 0,76—0,97 m. La o distanță de 0,28 m spre nord-vest de lespedea mai mare și între adîncimile de 0,97—1,30 m se afla urna nr. 1, reprezentată de un vas clopot prevăzut cu două apucători în formă de potcoavă.

În interiorul urnei au fost depuse oase calcinate, un vîrf de sulă (?) de fier, un cuțit corodat din același material și un alt obiect (vîrf de sulă ?) cu mijlocul îngroșat. Conținutul urnei era acoperit cu un castron mic, lucrat la roată, așezat cu gura în jos. Acesta

era, la rîndul lui, acoperit de o strachină cenușie, lucrată de asemenea la roată, așezată în aceeași poziție.

La nord-vest de prima urnă, între adîncimile de 1,09—1,32 m, se afla urna nr. 2, în formă de clopot, prevăzută cu patru apucători în formă de potcoavă. La nord—nord-est de urna nr. 2, între 1,13—1,28 m de la suprafața inițială a terenului, se afla, ca ofrandă, o strachină cenușie lucrată la roată. În partea de sud-vest a urnei nr. 1, între 1,19—1,32 m a fost depusă ca ofrandă o cană bitronconică, cenușie, lucrată la roată. Între urna nr. 1 și cana-ofrandă, la 1,23—1,32 m adîncime, se afla o ceașcă cu toarta supraînălțată. Sub pietrele mormîntului, în apropierea vaselor depuse ca ofrandă s-au descoperit și cîțiva cărbuni.

Mormîntul nr. 77 (fig. 1), se afla la distanța de 1,70 m nord—nord-est de mormîntul anterior. Inițial, între adîncimile de 0,40—0,73 m s-a descoperit o lespede mare de piatră, cu lungimea de 0,60, înălțimea de 0,33 și grosimea de 0,14 m, așezată în poziție verticală. La 0,18 m spre vest, între 0,60—0,90 m de la suprafața actuală a terenului, se afla urna tronconică, lucrată cu mîna și prevăzută cu apucători plate. Oasele calcinate depuse în urnă erau acoperite cu un castron cenușiu lucrat la roată, așezat, ca de obicei, cu gura în jos.

Mormîntul nr. 78 (fig. 1 ; 2/2), dublu, dar în urne simple, a fost descoperit la circa 4,75 m est—nord-est de mormîntul nr. 71. Partea superioară a celor două urne se află la 0,85 m de la suprafața solului, iar baza la circa 1,05 m⁶. Din urna nr. 1, parțial sfărîmată, s-au scurs în afară, spre est și nord, o parte din oasele calcinate. În urmă, printre oasele calcinate, s-a descoperit un obiect dintr-o sîrmă de fier arcuită, iar în afara urnei, o aplică de bronz.

Mormîntul nr. 79 (fig. 1 ; 2/7), de asemenea dublu, se afla la circa 8 m spre vest—sud-vest de mormîntul nr. 75 și la aproximativ 5 m sud de mormîntul nr. 54, descoperit în anul 1978 în secțiunea Sg. Era reprezentat inițial de un grup foarte mare de pietre, de formă aproximativ circulară, cu diametrul de 1,30—1,35 m. Pietrele, situate uneori la adîncimea de numai 0,20—0,25 m, erau dispuse pe mai multe rînduri, în partea de vest pînă la 0,80 m de la nivelul actual al terenului. Sub cel de al doilea și al treilea rînd de pietre apare pămîntul brun-cenușiu, gros de 5—10 cm, iar mai jos loess-ul steril. Grupul mare de pietre era reprezentat de cîțiva bolovani de rîu și mai ales de calcar dens, ca și de lespezi de gresie verzuie-alburiie, sfărîmicioasă. La aproximativ 0,50 m de marginea vestică a grupului de pietre, între adîncimile de 1,10—1,30 m, se aflau cele

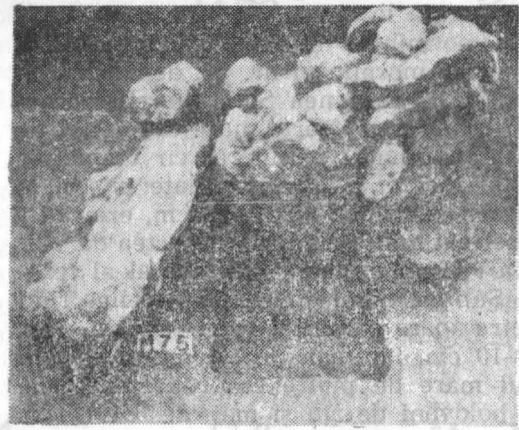
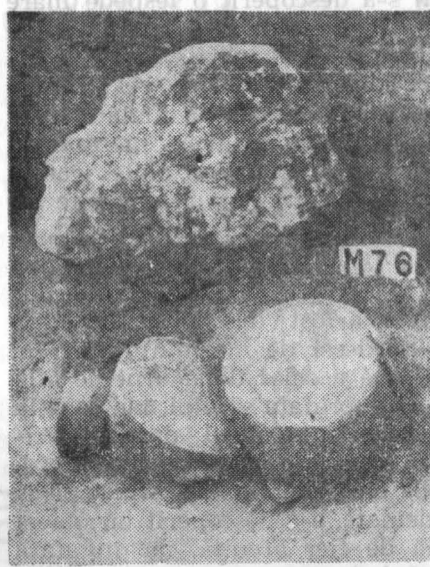
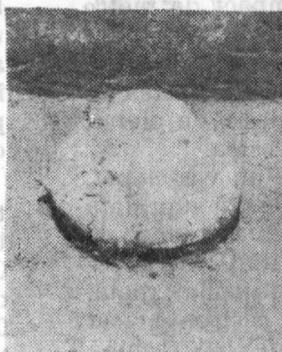
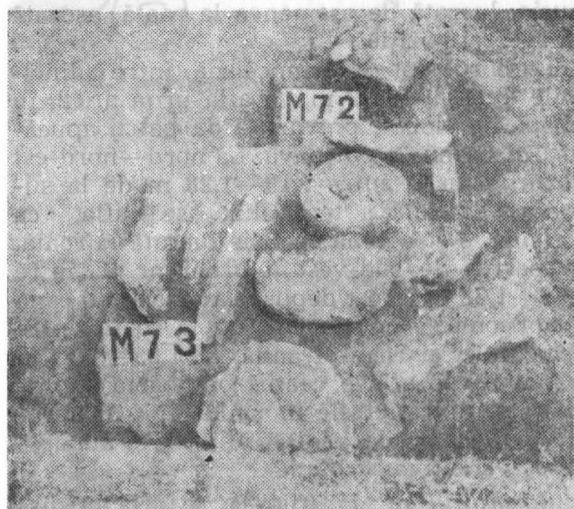

Fig. 2. Bugeac. Morminte din necropolă.

două urne răsturnate pe o parte, cu gură spre sud—sud-est. În fața acestora, în poziție normală, cu gura în sus, se aflau vasele-capac ale celor două urne : o strachină roșie lucrată la roată pentru urna nr. 1, și un caston cenușiu împreună cu o strachină asemănătoare pentru urna nr. 2. Ambele urne ale mormintului erau așezate inițial pe cite un postament reprezentat de o lespede de piatră. Din cauza presiunii pământului ele au alunecat într-o parte de pe postament, probabil încă din vechime, astfel încît vasele-capac au căzut și ele, determinînd scurgerea unei părți a oaselor calcinate. În interiorul urnei nr. 1, împreună cu o parte dintre oasele calcinate, se afla și un virf de cuțit de fier. Urna nr. 2 este reprezentată de un vas de tip clopot, cu butoni și apucători. În partea de nord a urnei nr. 1 se afla un caston ceramic cenușiu, lucrat la roată, depus ca ofrandă, avînd baza situată la adîncimea de 1,30 m de la suprafața actuală a solului. În cazul acestui mormînt s-a putut surprinde și groapa aproximativ circulară efectuată pentru urne și vasul-ofrandă ; parțial, această groapă era acoperită de grupul de pietre care „marca” mormîntul. Lespezele folosite inițial ca postamente pentru urne aveau grosimea de circa 7 cm. Groapa mormintului, surprinsă și în profil, avea forma literei U.

Mormîntul nr. 80 (fig. 1 ; 2/7), a fost descoperit la 4 m spre est de mormîntul nr. 78. Grupul de pietre, orientat pe direcția nord-sud, se afla între adîncimile de 0,80—1,30 m de la suprafața terenului. Era format din patru lespezi așezate vertical, una în continuarea celeilalte, sub care se aflau alți bolovani mai mari. Urna, așezată la circa 0,20 m spre vest de grupul de pietre, era reprezentată de un vas-clopot lucrat cu mîna, prevăzut cu două apucători circulare în exterior. Conținutul urnei era acoperit cu un vas cu picior înalt și baza concavă, așezat cu gura în jos. Pe trei laturi, anume spre nord, sud și est—sud-est, urna era protejată cu lespezi de piatră așezate vertical și care formau o „casetă” incompletă. În partea de sud a urnei se afla o cană bitronconică cu toarta suprainălțată, lucrată la roată. Vasul-urnă era așezat pe un postament reprezentat de o lespede de piatră cu grosimea de 7 cm. Urna și vasul-capac se aflau sub nivelul grupului de pietre, între adîncimile de 1,30—1,70 m de la suprafața inițială a terenului.

*
*
*

Cele 11 morminte descoperite în anul 1979 aparțin următoarelor tipuri :

1) În urnă simplă (nr. 70, 71, 72, 74, 78). Oasele calcinate și obiectele de ofrandă erau

depuse în vase simple, lucrate cu mîna și acoperite cu străchini sau castroane. Dintre cele 5 morminte de acest tip descoperite recent, doar unul (mormîntul nr. 78) reprezenta o înmormîntare dublă.

2) În „cutie” sau casetă de piatră (mormîntul nr. 73).

3) Cu „manta” de bolovani (mormîntul nr. 75).

4) Morminte realizate din două părți oarecum distincte. Prima parte era reprezentată de una sau mai multe pietre, ori de un grup masiv de bolovani, care se aflau în apropierea urnei sau la o anumită distanță de ea, fără a o proteja, marcînd doar mormîntul. Apoi, la un nivel corespunzător bazei pietrelor sau mai jos de bază, erau îngropate urna și obiectele de ofrandă care formau cea de a doua parte a complexului funerar. Acestui tip îi aparțin patru morminte descoperite în anul 1979 și anume nr. 76, 77, 79, 80. În cadrul acestui tip o primă grupă o formează mormintele marcate de 1—4 pietre, așezate în apropierea urnei, dar fără a o proteja. Acestei grupe îi aparțin mormintele nr. 76 și 77.

A doua grupă a aceluiași tip este reprezentată de complexe funerare în care prima parte, care marca mormîntul, fără a proteja urna, era reprezentată de un grup masiv de bolovani ; a doua parte o reprezentau urna și obiectele de ofrandă aflate la o anumită distanță și de regulă la un nivel corespunzător bazei grupului mare de pietre. Acestui grup îi aparțin mormintele nr. 79, 80. Uneori, ca în cazul mormintului nr. 80, urna și obiectele de ofrandă erau protejate suplimentar într-o casetă din lespezi de piatră. În cazul mormintului nr. 79 a putut fi delimitat și conturul gropii în care au fost depuse inițial cele două urne și vasele-ofrandă.

Dintre cele 11 morminte cercetate în anul 1979, și de această dată cele mai numeroase — șapte — sînt cu o singură urnă (nr. 70, 71, 72, 73, 74, 77, 80). Alte patru morminte (nr. 75, 76, 78, 79) conțineau cite două urne. Erau, deci, cel puțin morminte duble ; unele puteau conține chiar mai mulți indivizi, dar acest fapt nu ni-l poate preciza decît analiza antropologică a resturilor funerare. Nu s-au mai descoperit, ca în anii trecuți, morminte colective.

Descoperirile anterioare de la Bugeac au oferit inițial, după cum se știe, numai elemente care permiteau datarea mormintelor cercetate în secolul IV î.e.n. Cel mai sigur reper arheologic era *kantharos*-ul grecesc cu o toartă din mormîntul nr. 7, datat în al doilea sfert al secolului al IV-lea î.e.n.⁷ Restul materialului arheologic descoperit asigura, prin analogiile sale, datarea largă a complexelor funerare de la Bugeac în seco-

lul al IV-lea î.e.n. Descoperirile recente situate, după cum aminteam, spre nord-vest de primele morminte cercetate, ne-au oferit primele dovezi pentru datarea mai timpurie a unora dintre complexe funerare de la Bugeac. Astfel, mormintele nr. 60 și 61, cercetate în 1978, conțineau un inventar funerar care poate fi datat în prima jumătate sau către mijlocul secolului al V-lea î.e.n.⁸.

În concluzie, putem menționa că și cercetările din acest an au oferit date noi privind ritualurile funerare ale lumii geto-dacice din a doua epocă a fierului, ca și inventarul funerar folosit. În vederea valorificării depline a cercetărilor întreprinse este necesară continuarea săpăturilor și în anii viitori, pentru surprinderea limitelor necropolei, identificarea altor complexe funerare și cunoașterea mai amănunțită a cronologiei interne a cimitirului.

NOTE

¹ La săpături arheologice a participat și Puiu Hașotti, muzeograf la Muzeul de istorie națională și arheologie Constanța.

² M. Irîmia, *Pontica*, 1, 1968, p. 202—234 (mormintele nr. 1—14); idem. *Pontica*, 2, 1969, p. 23—42 (mormintele nr. 15—19).

³ Cu ocazia unor lucrări de interes gospodăresc din anul 1972 au fost semnalate și recuperate 14 morminte (nr. 10—31, 31 b, 32); cf. M. Irîmia, *Descoperiri noi în cimitirul getic de la Bugeac, com. Ostrov (1972, 1977—1978). Raport preliminar*, *Pontica*, 12, 1979, sub tipar.

⁴ *Ibidem*.

⁵ *Ibidem*, planul general al săpăturii.

⁶ Și acest mormint a fost descoperit în marginea unui șanț săpat de săteni în anul 1972, astfel încît

cotele inițiale ale terenului trebuie calculate adăugîndu-li-se celor marcate în timpul săpăturilor încă 20—30 cm.

⁷ M. Irîmia, *Pontica*, 1, 1968, p. 214 și fig. 22/a; P. Alexandrescu, în *Thraco-Dacica*, București, 1976, p. 118, nr. 6.

⁸ M. Irîmia, *Date noi privind ritualul funerar și cronologia necropolei getice de la Bugeac*, 1980 (sub tipar).

FORSCHUNGEN IN DER GETISCHEN NEKROPOLE VON BUGEAC, GEMEINDE OSTROV

ZUSAMMENFASSUNG

Im Jahre 1979 wurden neue systematische Grabungen in der getischen Nekropole von Bugeac, im Punkt „Ghețarie“ unternommen, der sich in einem Perimeter von ungefähr 60—70 m NW von der schon in den Jahren 1968—1969 ersten erforschten Gräbergruppe befindet und in dem sich in den letzteren Jahren neue Entdeckungen bekanntmachen lassen.

Im Jahre 1979 wurden 11 Brandbestattungen (Nr. 70—80) erforscht. Von diesen wurden fünf in einfachen Urnen (Nr. 70—72, 74, 78), eine in einer Steinkassette (Nr. 73) und eine in einer Steinhülle (Nr. 75) gefunden. Die letzten vier wurden durch zwei sich voneinander unterscheidenden Gruppen realisiert: Urnen und Steine (Nr. 76, 77, 79, 80).

Von diesen elf Gräbern, die im Jahre 1979 erforscht wurden, hatten die meisten — sieben — eine einzige Urne (Nr. 70, 71, 72, 73, 74, 77, 80). Die anderen vier Gräber (Nr. 75, 76, 78, 79) enthielten je zwei Urnen.

ABBILDUNGSVERZEICHNIS

Abb. 1. Bugeac. Gräber aus Nekropole.

Abb. 2. Bugeac. Gräber aus Nekropole.